II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 25ης Νοεμβρίου 1998

σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία υπέρ της Enirisorse SpA

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(1998) 3866]

(Το κείμενο στην ιταλική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2000/334/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 93 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο,

Αφού κάλεσε [1] τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, σύμφωνα με τα εν λόγω άρθρα,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

I

Με επιστολή της 13ης Ιανουαρίου 1998, η Επιτροπή ενημέρωσε την ιταλική κυβέρνηση για την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93 παράγραφος 2 της συνθήκης κατά των ενισχύσεων που χορήγησε, υπό μορφή εισφοράς κεφαλαίου, η ΕΝΙ στο επιμέρους χόλντινγκ Enirisorse SpA (στη συνέχεια «Enirisorse»). Πρέπει καταρχάς να διευκρινιστεί ότι η Enirisorse ελέγχεται κατά 100 % από το κρατικό ιταλικό χόλντινγκ ΕΝΙ, το οποίο με τη σειρά του ελεγχόταν, κατά την περίοδο των υπό εξέταση περιστατικών, από το ιταλικό κράτος μέσω του Υπουργείου Οικονομικών, το οποίο διέθετε πλειοψηφική συμμετοχή στο κεφάλαιο της ΕΝΙ.

Ιστορικό

Με την απόφαση 98/212/ΕΚ [2], η Επιτροπή αποφάσισε να περατώσει τη διαδικασία σχετικά με τις εισφορές κεφαλαίου που πραγματοποίησε η ΕΝΙ υπέρ της Enirisorse μεταξύ 1992 και 1996. Οι εν λόγω αυξήσεις κεφαλαίου, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο σχεδίου αναδιάρθρωσης, ανέρχονταν σε 1 819 δισ. ITL. Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην Ιταλία με επιστολή της 2ας Μαΐου 1997.

Στο πλαίσιο της απόφασης 98/212/ΕΚ, η Επιτροπή είχε αποφασίσει ότι οι αυξήσεις κεφαλαίου ύψους 1 819 δισ. ITL, συμβιβάζονταν με την κοινή αγορά και τη συμφωνία ΕΟΧ, δυνάμει του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 61 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συμφωνίας ΕΟΧ, υπό τον όρο ότι θα τηρηθούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι κυριότερες προϋποθέσεις, στο βαθμό που αφορούν την παρούσα απόφαση, ήταν οι ακόλουθες:

— η Ιταλία έπρεπε να δεσμευθεί ότι θα ολοκληρώσει το σχέδιο αναδιάρθρωσης και, συνεπώς, ότι θα ιδιωτικοποιήσει τις εταιρείες και τις εγκαταστάσεις παραγωγής της Enirisorse και ότι θα προβεί στην οριστική εκκαθάριση της τελευταίας έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998,

— τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη ενδεχόμενων μεταγενέστερων δαπανών εκκαθάρισης της Enirisorse,

[1] ΕΕ C 70 της 6.3.1998, σ. 5.

[2] ΕΕ L 80 της 18.3.1998, σ. 34.

— η ιταλική κυβέρνηση όφειλε να θεσπίσει διαδικασία για την παρακολούθηση της εκτέλεσης της απόφασης.

Η πρώτη εξαμηνιαία έκθεση της ιταλικής κυβέρνησης διαβιβάστηκε στην Επιτροπή στις 11 Νοεμβρίου 1997. Από την έκθεση προέκυπτε, μεταξύ άλλων, ότι η εκχώρηση της Pertusola Sud (πρόκειται για μια από τις δύο εναπομένουσες εταιρείες της Enirisorse SpA, η οποία διαχειριζόταν εγκατάσταση παραγωγής ψευδαργύρου στο Crotone) δεν είχε ακόμη πραγματοποιηθεί, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο σχέδιο αναδιάρθρωσης που κοινοποίησε η Ιταλία και ενέκρινε η Επιτροπή.

Τα προβλήματα της Pertusola Sud διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην απόφαση 98/212/ΕΚ. Πράγματι, η Ιταλία είχε τότε δηλώσει ότι η εταιρεία επρόκειτο να κλείσει ή να εκχωρηθεί σε ενδιαφερόμενο αγοραστή πριν από τα τέλη του 1997. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, ο αγοραστής θα έπρεπε να αναπροσανατολίσει την παραγωγή από τον ψευδάργυρο προς το νικέλιο. Αυτοί ήταν οι όροι για το κλείσιμο ή την πώληση της Pertusola Sud το 1997, οι οποίοι προβλέπονταν στο σχέδιο αναδιάρθρωσης της Enirisorse που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή και αναφέρεται στο σκεπτικό της απόφασής της 98/212/ΕΚ.

Πράγματι, κατά την άποψη της Επιτροπής, για να επιτευχθεί ο πραγματικός στόχος του σχεδίου αναδιάρθρωσης της Enirisorse, δηλαδή η οριστική εκκαθάρισή της, ήταν απαραίτητο να κλείσει ή να πωληθεί σε ιδιώτη αγοραστή η εταιρεία Pertusola Sud, καθότι οι ζημίες εκμετάλλευσης της Enirisorse για το 1997 καταλογίζονταν στην Pertusola Sud.

Η προαναφερθείσα έκθεση αποκάλυπτε επίσης ότι η ΕΝΙ είχε πραγματοποιήσει το 1997 νέες εισφορές κεφαλαίου υπέρ της Enirisorse, συνολικού ποσού 133 δισ. ITL. Το νέο αυτό κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκε, μεταξύ άλλων, για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών της Pertusola Sud και του κόστους εκκαθάρισης της Enirisorse. Όμως, οι εν λόγω εισφορές κεφαλαίου δεν προβλέπονταν στο σχέδιο αναδιάρθρωσης που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή και, επομένως, δεν λήφθηκαν υπόψη στο πλαίσιο της απόφασης 98/212/ΕΚ. Οι εισφορές αυτές δεν είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή και, επομένως, η χορήγησή τους ήταν παράνομη.

Η Επιτροπή όφειλε, επομένως, να θεωρήσει τις νέες αυτές εισφορές κεφαλαίου ως μέτρα ενίσχυσης, τα οποία ήταν παράνομα καθότι χορηγήθηκαν κατά παράβαση της υποχρέωσης προηγούμενης κοινοποίησης βάσει του άρθρου 93 παράγραφος 3 της συνθήκης.

Από τις συγκεντρωθείσες πληροφορίες κατά το πρώτο στάδιο της έρευνάς της, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι πραγματοποιηθείσες εισφορές κεφαλαίου εκ μέρους της ΕΝΙ το 1997 ήταν αδύνατο να προσφέρουν επαρκή χρηματοοικονομική απόδοση, δεδομένου ότι η Enirisorse επρόκειτο σύντομα να τεθεί υπό εκκαθάριση· συνεπώς, δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ΕΝΙ ενήργησε ως ιδιώτης επενδυτής. Εξάλλου, η Enirisorse είχε εμφανίσει μεγάλες ζημίες επί πέντε και πλέον έτη· ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε αναδιαρθρώσει ή εκκαθαρίσει πολύ νωρίτερα την εταιρεία, προκειμένου να αποφύγει την εμφάνιση νέων ζημιών.

Η Επιτροπή διατηρούσε σοβαρές αμφιβολίες για το κατά πόσο συμβιβάζονται με την κοινή αγορά οι προαναφερθείσες εισφορές κεφαλαίου, καθότι για τις εισφορές αυτές δεν μπορούσαν μάλλον να εφαρμοστούν οι παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 92 παράγραφοι 2 και 3 της συνθήκης· επομένως, αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93 παράγραφος 2 της συνθήκης κατά των νέων εισφορών κεφαλαίου.

II

Μετά τη δημοσίευση της απόφασης για κίνηση της διαδικασίας [3], η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου διαβίβασε, με επιστολή της 6ης Απριλίου 1998, τις παρατηρήσεις της προς στήριξη των προβληθέντων από την Επιτροπή επιχειρημάτων. Οι βρετανικές αρχές υποστήριζαν ιδιαίτερα ότι η νέα εισφορά κεφαλαίου από την ΕΝΙ στην Enirisorse δεν ανταποκρινόταν, δεδομένης της χρηματοοικονομικής κατάστασης της τελευταίας αυτής επιχείρησης, στη λογική του ιδιώτη επενδυτή.

Με επιστολή της 4ης Μαΐου 1998, η εταιρεία Union Minière, παραγωγός ψευδαργύρου και άμεσος ανταγωνιστής της Pertusola Sud, διαβίβασε παρατηρήσεις με τις οποίες επίσης υποστηρίζονταν τα επιχειρήματα της Επιτροπής. Η Union Minière τόνιζε ιδιαίτερα ότι οι νέες εισφορές κεφαλαίου προς την Enirisorse, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τις χρήσεις 1997 και 1998 και αποσκοπούσαν στην κάλυψη των ζημιών της ελεγχόμενης από αυτήν εταιρείας Pertusola Sud, αποτελούσαν κρατική ενίσχυση μη κοινοποιηθείσα και αδικαιολόγητη. Οι νέες αυτές ενισχύσεις στρεβλώνουν εμφανώς και αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό στην αγορά ψευδαργύρου, η οποία ήδη πλήττεται από διαρθρωτική υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα.

Κανένα άλλο κράτος μέλος ή άλλο ενδιαφερόμενο μέρος δεν διαβίβασε παρατηρήσεις στην Επιτροπή. Οι παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου και της Union Minière διαβιβάστηκαν από την Επιτροπή στην ιταλική κυβέρνηση με επιστολή της 28ης Μαΐου 1998.

III

Στην απάντησή της στην επιστολή για κίνηση της διαδικασίας, καθώς και στις προαναφερθείσες παρατηρήσεις τρίτων, η ιταλική κυβέρνηση αμφισβήτησε τόσο το βάσιμο της απόφασης της Επιτροπής για κίνηση της διαδικασίας όσο και τις παρατηρήσεις των τρίτων ενδιαφερομένων, υποστηρίζοντας ότι:

— η επίμαχη εισφορά κεφαλαίου ύψους 133 δισ. ITL κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στο πλαίσιο του ελέγχου που προβλέπει η απόφαση 98/212/ΕΚ,

— από το προαναφερθέν ποσό των 133 δισ. ITL, τα 34 δισ. χορηγήθηκαν για την κάλυψη των ζημιών της Pertusola Sud, ενώ τα υπόλοιπα 99 δισ. χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη στοιχείων κόστους που αφορούσαν την Enirisorse. Το τελευ-

[3] Βλέπε υποσημείωση 1.

ταίο αυτό ποσό χρησίμευσε για την ολοκλήρωση του εγκριθέντος από την Επιτροπή σχεδίου αναδιάρθρωσης· η νέα αυτή εισφορά, ύψους 99 δισ. ITL, πρέπει να θεωρηθεί ως επιτρεπόμενη επί της ουσίας, παρότι τυπικώς δεν περιλαμβάνεται στις προβλεπόμενες από το σχέδιο αναδιάρθρωσης ενισχύσεις, ενώ η Επιτροπή είχε προβλέψει, στο άρθρο 3 στοιχείο β) της απόφασης 98/212/ΕΚ, ότι η Ιταλία όφειλε να της κοινοποιήσει κάθε άλλο κόστος εκκαθάρισης,

— τα ποσά (99 δισ. ITL) που προορίζονταν για την κάλυψη του κόστους εκκαθάρισης και κλεισίματος επιχείρησης δεν μπορούσαν ουσιαστικά να στρεβλώσουν τους όρους ανταγωνισμού, καθότι αποδέκτες των ποσών αυτών είναι επιχειρήσεις που παύουν οριστικά τη δραστηριότητά τους και εξέρχονται από την αγορά.

Όσον αφορά τα 34 δισ. που καταβλήθηκαν στην Pertusola Sud, η Ιταλία αναγνωρίζει ότι η Enirisorse προέβη το 1997 στην αύξηση του κεφαλαίου της Pertusola Sud με ποσό 34 δισ. προκειμένου να καλυφθούν οι ζημίες της εταιρείας. Ωστόσο, η ιταλική κυβέρνηση παρατηρεί τα ακόλουθα:

— η Επιτροπή γνώριζε, όταν ενέκρινε την απόφαση 98/212/ΕΚ, ότι η Pertusola Sud παρουσίαζε ζημίες ύψους 48 δισ. κατά το έτος αυτό. Συνεπώς, επιβάλλοντας την πώληση ή το κλείσιμο της Pertusola μέχρι τα τέλη του 1997, η Επιτροπή ενέκρινε εμμέσως τη συνέχιση των δραστηριοτήτων μέχρι την προαναφερθείσα ημερομηνία και την επακόλουθη κάλυψη των σωρευθεισών το 1997 ζημιών,

— οι εγκαταστάσεις της Pertusola βρίσκονται στην γεωγραφική περιοχή του Crotone, η οποία πληροί τις προϋποθέσεις για χορήγηση περιφερειακών ενισχύσεων βάσει του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο α) της συνθήκης· επομένως, οι επίμαχες ενισχύσεις θα έπρεπε να θεωρηθούν ως συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά βάσει της προαναφερθείσας διάταξης της συνθήκης.

IV

Η Enirisorse συστάθηκε το 1991 ως «καθαρό» χόλντινγκ με σκοπό τη μεγιστοποίηση των χρηματοοικονομικών πόρων του ομίλου ΕΝΙ και με βασικό στόχο να συγκεντρωθεί σε ένα ενιαίο κέντρο ευθύνης η διαχείριση των κατεχομένων από τον όμιλο συμμετοχών, κυρίως στο μεταλλευτικό τομέα. Πράγματι, η ΕΝΙ και ο τότε μέτοχός της (το ιταλικό Υπουργείο Οικονομικών) αποφάσισαν το 1991 να αποδεσμευτούν από τις ζημιογόνες δραστηριότητες. Απώτερος σκοπός όλης αυτής της προσπάθειας ήταν η ιδιωτικοποίηση του χόλντινγκ Enirisorse.

Στο πλαίσιο αυτής της προοπτικής, η Enirisorse είχε εκπονήσει σχέδιο εκτάκτων παρεμβάσεων που προέβλεπε, μεταξύ άλλων, το κλείσιμο του εργοστασίου της Pertusola Sud μέχρι τα τέλη του 1997, ή την εκχώρησή του σε ενδιαφερόμενο αγοραστή, ο οποίος όφειλε να μετατρέψει το συγκρότημα σε μονάδα παραγωγής νικελίου.

Στη λήξη της πενταετίας 1992-1996, η Enirisorse είχε λάβει από το μοναδικό της μέτοχο, την ΕΝΙ, ποσό ύψους 1 819 δισ. ITL ως εισφορά κεφαλαίου, το οποίο προοριζόταν για την εφαρμογή του σχεδίου. Τις ενισχύσεις αυτές έκρινε συμβιβάσιμες η Επιτροπή στην απόφασή της 98/212/ΕΚ, και σύμφωνες με τις προϋποθέσεις και απαιτήσεις που ορίζονταν στο κοινοποιηθέν σχέδιο αναδιάρθρωσης. Κατά την ίδια περίοδο, η Enirisorse προέβλεπε, εξάλλου, την είσπραξη ποσού ύψους περίπου 840 δισ. ITL από την πώληση διαφόρων εταιρειών και τμημάτων επιχειρήσεων.

V

Κατά πόσον οι επίμαχες εισφορές κεφαλαίου έχουν χαρακτήρα κρατικών ενισχύσεων

Για να καθοριστεί εάν η αύξηση κεφαλαίου ύψους 133 δισ. ITL συνιστούσε κρατική ενίσχυση, η Επιτροπή εξετάζει τη ροή κεφαλαίων μεταξύ του ιταλικού Δημοσίου, το οποίο ήταν ο κύριος μέτοχος κατά την περίοδο των εξεταζόμενων περιστατικών, και της Enirisorse βάσει της αρχής του ιδιώτη επενδυτή που δραστηριοποιείται σε οικονομία της αγοράς, όπως αυτή ορίζεται από την Επιτροπή στην ανακοίνωσή της προς τα κράτη μέλη [4] σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στις δημόσιες επιχειρήσεις της μεταποιητικής βιομηχανίας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, μία χρηματοοικονομική πράξη συνιστά κρατική ενίσχυση εάν η πράξη αυτή δεν θα είχε διενεργηθεί από ιδιώτη επενδυτή που δραστηριοποιείται υπό τις συνήθεις συνθήκες της οικονομίας της αγοράς.

Κατά την περίοδο των υπό εξέταση περιστατικών, δηλαδή το 1997, εκτός του ιταλικού Δημοσίου, το οποίο κατείχε την πλειοψηφική συμμετοχή στο κεφάλαιο της ΕΝΙ, και άλλοι ιδιώτες επενδυτές κατείχαν συμμετοχές στην ΕΝΙ. Ωστόσο, κατά την ίδια περίοδο, το Υπουργείο Οικονομικών, πλειοψηφικός μέτοχος της ΕΝΙ, είχε αποφασιστικό στρατηγικό ρόλο στον καθορισμό των επιχειρηματικών επιλογών του ομίλου.

Οι επίμαχες αυξήσεις κεφαλαίου, ύψους 133 δισ. ITL, χρηματοδοτήθηκαν από κέρδη που διαφορετικά θα είχαν διατεθεί στους μετόχους της ΕΝΙ και, ιδίως, στον πλειοψηφικό της μέτοχο, δηλαδή το ιταλικό Δημόσιο. Επομένως, τα κεφάλαια που η ΕΝΙ έθεσε στη διάθεση της Enirisorse πρέπει να θεωρηθούν ως κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92 παράγραφος 1 της συνθήκης.

Η Επιτροπή έχει βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι η χρηματοοικονομική απόδοση των εν λόγω εισφορών κεφαλαίου ήταν ανεπαρκής —αν όχι ανύπαρκτη— δεδομένου ότι η παρέμβαση έγινε ουσιαστικά για την κάλυψη των ζημιών μιας εταιρείας που θα έπρεπε ήδη να έχει τεθεί υπό εκκαθάριση (Pertusola Sud) και άλλων στοιχείων του κόστους εκκαθάρισης που δεν διευκρινίζονται, ενώ παράλληλα δεν αποσαφηνίζεται ούτε ο λόγος για τον οποίο η ΕΝΙ έπρεπε να αναλάβει την κάλυψή τους, εάν δεν είχε σχετική συγκεκριμένη νομική υποχρέωση.

Εάν δεν υπήρχε τέτοια νομική υποχρέωση, την ύπαρξη της οποίας όφειλαν να αποδείξουν οι ιταλικές αρχές, η συμπεριφορά της ΕΝΙ

[4] ΕΕ C 307 της 13.11.1993, σ. 3.

βρίσκεται εκτός οποιασδήποτε λογικής του ιδιώτη επενδυτή στην οικονομία της αγοράς· πράγματι, η ΕΝΙ δεν μπορεί να προσδοκά επαρκή απόδοση για την εισφορά κεφαλαίων που πραγματοποίησε, ενώ αντίθετα θα πρέπει να αποκλείσει, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οποιαδήποτε —έστω και ελάχιστη— απόδοση της επένδυσης, καθότι είχε ήδη ληφθεί η αμετάκλητη απόφαση για εκκαθάριση της Enirisorse έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998.

Δεν μπορεί, επομένως, να υποστηριχθεί ότι η ΕΝΙ ενήργησε ως ιδιώτης επενδυτής κατά τη λήψη της απόφασης για νέα εισφορά κεφαλαίου ύψους 133 δισ. ITL. Ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε θέσει την Enirisorse υπό εκκαθάριση, περιορίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερο το κόστος εκκαθάρισης και παρεμβαίνοντας, ενδεχομένως, μόνο εφόσον υπήρχε σχετική συγκεκριμένη νομική υποχρέωση. Από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της, η Επιτροπή αποκλείει το ενδεχόμενο να παρενέβη η ΕΝΙ στο πλαίσιο νομικής της υποχρέωσης συνδεόμενης με τις συνήθεις διαδικασίες εκκαθάρισης μιας εταιρείας.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα εν λόγω μέτρα συνιστούν κρατικές ενισχύσεις.

VI

Παράνομος χαρακτήρας των εξεταζόμενων κρατικών ενισχύσεων

Όσον αφορά τη νομιμότητα των εν λόγω ενισχύσεων, στην απάντησή της στην κίνηση της διαδικασίας, η Ιταλία υποστηρίζει ότι η επίμαχη εισφορά κεφαλαίου, ύψους 133 δισ. ITL, κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στο πλαίσιο του προβλεπόμενου από την απόφαση 98/212/ΕΚ ελέγχου.

Ως προς το θέμα αυτό, η Επιτροπή παρατηρεί ότι τα πληροφοριακά στοιχεία για τη νέα εισφορά κεφαλαίου, τα οποία διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή μαζί με άλλα στοιχεία στο πλαίσιο της προαναφερθείσας διαδικασίας παρακολούθησης, έπρεπε να είχαν αποτελέσει το αντικείμενο τυπικής κοινοποίησης, δεδομένου ότι επρόκειτο για νέες ενισχύσεις μη συμπεριλαμβανόμενες στο ποσό των ενισχύσεων που είχαν εγκριθεί με την απόφαση 98/212/ΕΚ. Εν πάση περιπτώσει, οι ιταλικές αρχές δεν τήρησαν τις υποχρεώσεις προηγούμενης κοινοποίησης, όπως ορίζει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ιδίως στην απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1973, στην υπόθεση 120/73, Lorenz/Γερμανία ([5]).

Από την άλλη πλευρά, οι ίδιες οι ιταλικές αρχές αναγνωρίζουν ότι οι νέες εισφορές ύψους 133 δισ. ITL δεν συμπεριλαμβάνονταν στα 1 819 δισ. ΙΤΛ που είχε εγκρίνει η Επιτροπή. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι, από το προαναφερθέν ποσό, τα 99 δισ. διατέθηκαν για την ολοκλήρωση του εγκεκριμένου από την Επιτροπή σχεδίου αναδιάρθρωσης. Κατά τις ιταλικές αρχές, η τελευταία αυτή εισφορά πρέπει να θεωρηθεί ως εγκεκριμένη ως προς την ουσία της, παρότι δεν περιλαμβάνεται τυπικά στις προβλεπόμενες από το σχέδιο ενισχύσεις, ενώ η Επιτροπή είχε προβλέψει, στο άρθρο 3 στοιχείο β) της απόφασης 98/212/ΕΚ, ότι η Ιταλία όφειλε να της κοινοποίησει οποιοδήποτε άλλο κόστος εκκαθάρισης.

([5]) Συλλογή 1973, σ. 1471.

Όμως, η Επιτροπή δεν μπορεί να δεχθεί τα επιχειρήματα αυτά, δεδομένου ότι το άρθρο 2 της απόφασης 98/212/ΕΚ προέβλεπε ρητώς ότι τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις των επιχειρήσεων της Enirisorse δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από την ΕΝΙ για επενδύσεις σε άλλες εταιρείες του ομίλου της, αλλά για την κάλυψη ενδεχόμενων μεταγενέστερων δαπανών εκκαθάρισης της Enirisorse. Η διατύπωση αυτού του άρθρου δεν αφήνει καμία αμφιβολία για το γεγονός ότι η Επιτροπή, κατά τη στιγμή της λήψης της απόφασής της για έγκριση των ενισχύσεων, δεν απέκλειε ότι η εκκαθάριση μπορούσε να επιφέρει συμπληρωματικές δαπάνες· σύμφωνα όμως πάντα με την εν λόγω απόφαση, οι δαπάνες αυτές δεν έπρεπε να καλυφθούν με νέες κρατικές ενισχύσεις υπό μορφή εισφορών στο κεφάλαιο, όπως τελικά συνέβη, αλλά με το προϊόν των ιδιωτικοποιήσεων εταιρειών της Enirisorse.

Αβάσιμη επίσης φαίνεται να είναι και η άποψη των ιταλικών αρχών, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή, γνωρίζοντας ότι η Pertusola Sud επρόκειτο να εμφανίσει νέες ζημίες ύψους 48 δισ ITL το 1997 και έχοντας δεχτεί το κλείσιμό της έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998, είχε εμμέσως εγκρίνει την κάλυψη αυτών των ζημιών.

Όμως, το γεγονός ότι η Επιτροπή γνώριζε ότι η Pertusola Sud επρόκειτο να εμφανίσει νέες ζημίες δεν συνεπάγεται κατά κανένα τρόπο ότι ενέκρινε τη χορήγηση νέων ενισχύσεων για την κάλυψη των ζημιών αυτών. Ήταν πράγματι εντελώς λογικό, και σε κάθε περίπτωση αυτό το οποίο προκύπτει από την απόφαση 98/212/ΕΚ, ότι όλες τις νέες ζημίες της Pertusola Sud η Enirisorse θα έπρεπε να τις καλύψει με τα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις που θα είχαν εν τω μεταξύ πραγματοποιηθεί και, επομένως, με εσωτερικούς πόρους του χόλντινγκ, χωρίς προσφυγή σε νέα και εντελώς απρόβλεπτη εισφορά κεφαλαίου, όπως τελικά συνέβη.

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι τα υπό εξέταση μέτρα συνιστούν παράνομες κρατικές ενισχύσεις, καθότι η Ιταλία δεν τις κοινοποίησε στην Επιτροπή πριν από τη χορήγησή τους και, κατά μείζονα λόγο, χωρίς να έχουν προηγουμένως εγκριθεί με βάση τις διατάξεις του άρθρου 93 παράγραφος 3 της συνθήκης ΕΚ.

VII

Συμβιβάσιμο με την κοινή αγορά των υπό εξέταση παράνομων ενισχύσεων

Όσον αφορά το συμβιβάσιμο των ενισχύσεων, η Ιταλία υποστηρίζει, καταρχάς, ότι τα ποσά για την κάλυψη του κόστους εκκαθάρισης και κλεισίματος μιας επιχείρησης δεν είναι ουσιαστικά σε θέση να στρεβλώσουν τους όρους του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, ούτε να επηρεάσουν τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, καθότι δικαιούχοι είναι επιχειρήσεις που παύουν οριστικά να ασκούν τις δραστηριότητές τους και εξέρχονται από την αγορά.

Σχετικά με το θέμα αυτό, η Επιτροπή παρατηρεί ότι πρόκειται για αβάσιμο ισχυρισμό, που δεν σχετίζεται με τα πραγματικά περιστατικά: ο ισχυρισμός αυτός αντικρούεται από τις παρατηρήσεις της Union Minière, ανταγωνιστή της Pertusola Sud, η οποία διαμαρτύρεται για το ότι οι ενισχύσεις αυτές επέτρεψαν στην επιχεί-

ρηση να συνεχίσει τις δραστηριότητές της στην αγορά ψευδαργύρου, στρεβλώνοντας έτσι τον ανταγωνισμό με την ίδια και τους άλλους παραγωγούς ψευδαργύρου.

Πράγματι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι επιχειρήσεις που έλαβαν άμεσα ή έμμεσα τις επίμαχες ενισχύσεις εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται στις αγορές, συνεχίζοντας συχνά την παραγωγή τους, όπως συμβαίνει με την Portovesme και την Pertusola Sud, η οποία, παρότι τέθηκε πριν από λίγους μήνες υπό εκκαθάριση, συνεχίζει να παράγει ψευδάργυρο. Χωρίς τις επίμαχες ενισχύσεις, η εν λόγω εταιρεία θα έπρεπε από ακαιρό να έχει εκχωρηθεί ή να έχει κλείσει.

Επομένως, το επιχείρημα της Ιταλας δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό, καθότι πρόκειται για κόστος εκκαθάρισης που είχε συνέπειες, άμεσες ή έμμεσες, σε επιχειρήσεις που εξακολουθούσαν να είναι παρούσες στην αγορά.

Η Ιταλία υποστηρίζει εξάλλου ότι, εν πάση περιπτώσει, το εργοστάσιο της Pertusola βρίσκεται στη γεωγραφική περιοχή του Crotone, η οποία συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για τις περιφερειακές ενισχύσεις του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συνθήκης. Οι επίμαχες ενισχύσεις θα έπρεπε, επομένως, να θεωρηθούν ως συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά δυνάμει της προαναφερθείσας διάταξης της συνθήκης.

Ως προς το θέμα αυτό, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το άρθρο 92 παράγραφος 3 στοιχείο α) της συνθήκης παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να κηρύσσει συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά, κατά παρέκκλιση από την απαγόρευση των κρατικών ενισχύσεων που επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών και ενδέχεται να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, τις «ενισχύσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση, εφόσον δεν επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον».

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ενέκρινε τη χορήγηση περιφερειακών ενισχύσεων αφού προηγουμένως έλεγξε το κριτήριο βιωσιμότητας της επιχείρησης. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή εγκρίνει τη χορήγηση περιφερειακής ενίσχυσης μόνον εφόσον η ενίσχυση αυτή μπορεί πράγματι να προσφέρει πλεονέκτημα στην περιφέρεια, σχεδόν πάντα από την άποψη της απασχόλησης, συνδεόμενο με την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ενισχυόμενης επιχείρησης. Εν πάση περιπτώσει, είναι προφανές και έχει επιβεβαιωθεί από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (βλέπε απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, στις κοινές υποθέσεις T-126/96 και T-127/96, EFIM και BFM/Επιτροπή) [6] ότι η Επιτροπή δεν δύναται, ακόμη και στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο α), να μην λάβει υπόψη της το κοινοτικό συμφέρον, δεδομένου ότι κάθε ειδικό περιφερειακό μέτρο πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την επίπτωσή του σε κοινοτικό επίπεδο.

Στην υπό εξέταση περίπτωση, η Ιταλία επικαλείται απλώς μία περιφερειακή παρέκκλιση για επιχείρηση που πρέπει να τεθεί υπό εκκαθάριση, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε προοπτική βιωσιμότητας, ακόμη και μεσοπρόθεσμης. Αυτό συνεπάγεται ότι η επίμαχη εισφορά κεφαλαίου δεν μπορεί να οδηγήσει σε συγκεκριμένη βελτίωση της απασχόλησης στην περιφέρεια, καθότι οι ιταλικές αρχές αναγνωρίζουν οι ίδιες ότι η Pertusola Sud, η οποία ήδη τέθηκε υπό εκκαθάριση, θα έχει κλείσει οριστικά έως τις 31 Δεκεμβρίου 1998.

Η υπό εξέταση παρέμβαση δεν φαίνεται να εντάσσεται στο πλαίσιο συγκεκριμένης περιφερειακής πολιτικής, δεδομένου ότι η ενίσχυση για την εκκαθάριση επιχείρησης μπορεί δύσκολα να θεωρηθεί ως «προοριζόμενη να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη» της υπό εξέταση ζώνης. Αντίθετα, πρόκειται για νέα παρέμβαση που αποσκοπεί στην με κάθε κόστος διατήρηση της Pertusola Sud στην αγορά και για ορισμένους μόνο μήνες επιπλέον, εκτός οποιασδήποτε βιομηχανικής, οικονομικής και περιφερειακής λογικής.

Επομένως, όσον αφορά τις διατάξεις του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο α), η Επιτροπή οφείλει να διαπιστώσει ότι τα υπό εξέταση ad hoc μέτρα ενίσχυσης δεν τέθηκαν σε εφαρμογή στο πλαίσιο ενός προγράμματος παρέμβασης του Δημοσίου σε περιφερειακό επίπεδο, ικανού να αιτιολογήσει την προαναφερθείσα παρέκκλιση. Από το σχετικό φάκελο δεν προκύπτει ούτε ότι οι ενισχύσεις αυτές χορηγήθηκαν για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε μία ενισχυόμενη περιοχή. Αντίθετα, από την εξέταση της υπόθεσης προκύπτει ότι πρόκειται για συγκεκριμένα μέσα που αποσκοπούν στην με κάθε κόστος βιομηχανική επιβίωση των ελεγχόμενων ακόμη από την Enirisorse επιχειρήσεων, και ιδίως της Pertusola Sud.

Όσον αφορά τέλος το ενδεχόμενο συμβιβάσιμο των νέων ενισχύσεων βάσει του άρθρου 92 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της συνθήκης, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι τη διάταξη αυτή δεν επικαλέστηκε άμεσα η Ιταλία στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Ωστόσο, η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να τύχουν του ευεργετήματος της προαναφερθείσας παρέκκλισης εφόσον δεν επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον. Όσον αφορά τις ενισχύσεις για την αναδιάρθρωση, τις μόνες που θα μπορούσαν ενδεχομένως να αναφερθούν στην παρούσα υπόθεση, οι κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της διάσωσης και της αναδιάρθρωσης των προβληματικών επιχειρήσεων [7] ορίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι ενισχύσεις αυτού του είδους έχουν εξαιρετικό χαρακτήρα και, επομένως, δεν είναι ανανεώσιμες, εκτός εάν αυτό αιτιολογείται από ειδικές περιστάσεις. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση, η χορήγηση των επίμαχων ενισχύσεων, οι οποίες ήταν νέες σε σχέση με εκείνες που είχαν ήδη εγκριθεί βάσει της απόφασης 98/212/ΕΚ, είναι αντίθετη προς την αρχή της άπαξ καταβολής, ελλείψει νέων στοιχείων εξαιρετικού χαρακτήρα που θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να αιτιολογήσουν την έγκριση εκ μέρους της Επιτροπής.

VIII

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι για τις χορηγηθείσες ενισχύσεις υπό μορφή εισφορών κεφαλαίου ύψους 133 δισ. ITL, των οποίων το συμβιβάσιμο αμφισβητήθηκε με την απόφαση για κίνηση της διαδικασίας, δεν μπορεί να εφαρμοστεί καμία από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 92 παράγραφος 3 στοιχεία α), β) και γ),

[6] Μη δημοσιευθείσα ακόμη στη Συλλογή, σημείο 101 του σκεπτικού.

[7] ΕΕ C 283 της 19.9.1997, σ. 2.

δεδομένου ότι δεν προορίζονται να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη περιφερειών στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθως χαμηλό, ούτε στην αναδιάρθρωση επιχειρήσεων των οποίων το κλείσιμο επίκειται και εν πάση περιπτώσει, δεν πρόκειται να είναι μεταγενέστερο της 31ης Δεκεμβρίου 1998.

Κατά την κίνηση της διαδικασίας, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή των ιταλικών αρχών στο γεγονός ότι κάθε παρανόμως χορηγηθείσα ενίσχυση μπορεί να αποτελέσει το αντικείμενο απόφασης που υποχρεώνει το κράτος μέλος να ανακτήσει την καταβληθείσα ενίσχυση και, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η Επιτροπή θεωρεί απαραίτητη την ανάκτηση της ενίσχυσης προκειμένου να αποκατασταθούν οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού που ίσχυαν πριν από τη χορήγησή της,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Οι κρατικές ενισχύσεις τις οποίες η Ιταλία έθεσε σε εφαρμογή το 1997 υπέρ της Enirisorse SpA, υπό μορφή αυξήσεων κεφαλαίου ύψους 133 δισ. ITL, είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

Άρθρο 2

1. Η Ιταλία λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την ανάκτηση από την Enirisorse SpA των αναφερόμενων στο άρθρο 1 ενισχύσεων που χορηγήθηκαν παράνομα στην προαναφερθείσα επιχείρηση.

2. Η ανάκτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες της ιταλικής νομοθεσίας περί ανάκτησης των κρατικών ενισχύσεων. Οι ανακτώμενες ενισχύσεις περιλαμβάνουν τόκους από το χρόνο κατά τον οποίο τέθηκαν στη διάθεση της Enirisorse SpA μέχρι το χρόνο της ανάκτησής τους. Οι τόκοι αυτοί υπολογίζονται με βάση το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδυνάμου επιχορήγησης στο πλαίσιο των περιφερειακών ενισχύσεων.

Άρθρο 3

Η Ιταλία ενημερώνει την Επιτροπή εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που έλαβε για την εφαρμογή της.

Άρθρο 4

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ιταλική Δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 1998.

Για την Επιτροπή
Karel VAN MIERT
Μέλος της Επιτροπής